

svojej knihy *Likvidirano na protivopoložnosti medzi umstvenija i fizičeskija truda*^{*}. Podľa jeho názoru „základným obsahom, vlastnou podstatou kultúrnej revolúcie ako nutnej hlavnej súčasti socialistických spoločenských premien je práve odstránenie protikladu medzi duševnou a fyzickou prácou“ (c. d., str. 91).

Autor poznamenáva, že na túto okolnosť sa v doterajšej literatúre buď zabúdalo, alebo sa podceňovala. O kultúrnej revolúcii sa najčastejšie hovorí ako o rozširovaní siete škôl, ako o zvyšovaní kultúrnej úrovne pracujúcich, t. j. z hľadiska kvantitatívnych ukazovateľov. Tým sa však zatlačia do pozadia základný fakt, že totiž nevyhnutným predpokladom akýchkoľvek kvantitatívnych zmien musí byť kvalitatívna zmena v charaktere triednych funkcií duševnej práce. Má to tiež ten následok, že sa kultúrna revolúcia nechápe ako zásadná premena a skok, ale skôr ako mechanický proces rastu.

Zdá sa, že ide naozaj o podnetnú myšlienku a že jej hlbšie teoretické spracovanie a zdôvodnenie by mohlo obohatiť pojem kultúrnej revolúcie.

(rr)

● AKTUÁLNE PROBLÉMY SÚČASNOSTI¹

— Nesporne kladnou stránkou nového filozofického zborníka brnenskej univerzity je jeho koncentrované zameranie na najaktuálnejšie problémy filozofického myslenia, medzi ktorými stále viac do popredia vystupujú problémy etické. O „antropocentrickom“ zameraní zborníka svedčí to, že väčšina článkov sa zaoberá priamo etickou problematikou.

Úvodná časť *O vedeckém pojetí vědeckého ateismu* (J. Macháček) je venovaná otázkam ateistickej propagandy z hľadiska kultúrnej revolúcie a dôvršovania výstavby socializmu. L. Nový kritizuje Masarykovu filozofiu života (*Ke kritice Masarykovy filosofie života*), V. Blažek polemizuje s Plechanovom o materialistickom antropologizme (*Od abstraktního ke konkrétnímu člověku*) a K. Hlavon kriticky hodnotí prácu K. Máchu a M. Marušiaka *Etika a dnešek*. V stati *Emotivní etika* (J. Macháček) sa kriticky analyzuje na

Západe veľmi rozšírená „emotívna“ etická teória.

Logickým otázkam sú venované články *K diskusi o logice* (J. Macháček) a *O předmětu dialektické a formální logiky* (J. Gabriel).

Do oblasti dejín filozofie zasahuje stať J. Cetla *K pojetí raného západoevropského pozitivismu*. Na základe najnovších výskumov sovietskej filozofie sa autor snaží odhalit špecifické črty Comtovho pozitivizmu, ktorý do nedávna bol stotožňovaný s machizmom.

V zborníku je uverejnený i referát J. Cetla, prednesený na vedeckej konferencii brnenskej filozofickej fakulty *Některé filosofické problémy umeleckého realismu*, v ktorom autor podáva podnetnú formuláciu špecifickej povahy realistického zobrazenia skutočnosti.

J. P.

● *O METÓDACH KONKRÉTNĚHO SOCIOLOGICKÉHO VÝSKUMU*. — Voprosy filozofii* priniesli pod týmže titulom zaujímavý článok, v ktorom sa známi sovietski autori M. N. Rutkevič a L. N. Kogan zaoberajú niektorými otázkami spoločenského výskumu.

Predmetom konkrétneho sociologického výskumu v zmysle poňatia autorov je predovšetkým *súčasný* život spoločnosti, jednotlivé jeho stránky. Na rozdiel od iných vied, ktoré tiež skúmajú určité stránky súčasného života spoločnosti (politická ekonómia, právo a i.), konkrétne sociologický výskum stavia si za cieľ ukázať, ako dotýčny skúmaný spoločenský jav súvisí s ostatnými stránkami spoločenského života, ako na ne vplýva, pričom sociológovia-marxisti vychádzajú zo zákonitostí vývinu spoločnosti, objavených Marxom.

S ohľadom na špecifickosť predmetu konkrétneho sociologického výskumu autori rozoberajú metodologické otázky tohto výskumu. Konštatujú, že kým marxistická sociológia a konkrétne sociologický výskum bežvyhradne vychádzajú z teoretických a metodologických princípov dialektického a historického materializmu, zatiaľ buržoázna sociológia postráda pevný teoretický základ, ba takýto základ, najmä „empirická sociológia“, úplne ignoruje. Tak sa buržoázna sociológia ocitá len pri opi-

* BAV, Sofia 1959, 220 strán.

¹ *Sborník prací Filosofické fakulty brněnské university*, roč. IX, 1960, řada filosofická, 142 strán.

* M. N. Rutkevič — L. N. Kogan, *Voprosy filozofii*, č. 3, 1961.

sovaní skúmaných spoločenských javov a nedostáva sa k ich interpretácii.

„Protiklad v metodológii medzi marxistickou a budžoáznou sociológiou“, uvádzajú autori, „je protikladom dialektiky a metafyziky, materializmu a idealizmu v ich aplikácii na poznanie spoločnosti.“ Ak sociológovia-marxisti používajú niektoré metódy, formou zhodné s metódami, ktoré používajú buržoázni sociológovia, tak výskumníci-marxisti vnášajú do týchže foriem principiálne nový obsah.

Článok objasňuje základné problémy konkrétneho sociologického výskumu a je pre filozofov, ktorí robia výskum spoločenských javov, veľmi podnetný. M. K.

● O „INTEGRÁLNOU“ POŇATÍ PSYCHOLÓGIE. — Dnes sa mnoho hovorí o antropologickej či antropocentrickej orientácii vo filozofii a vo vede. V tejto súvislosti je mimoriadne aktuálna kniha francúzskeho psychológa, marxistu R. Zazzo z *Dvojčatá, dvojice a osoba*,¹ ktorá vzbudila vo francúzskych vedeckých kruhoch značný ohlas. Koncepcia tohto diela sa charakterizuje výrazmi „dialektika osobnosti“ alebo „integrálna psychológia“ a zakladá sa na svojráznom chápaní dedičnosti, prostredia a vedomia ako základných faktorov ľudskej osobnosti.

K „integrálnemu“ poňatiu psychológie dostáva sa R. Zazzo na základe vedeckého výskumu dvojčiat. V prípade obyčajného jedinca je ľahko vysvetľovať jeho osobnosť dedičnou konštitúciou a vplyvmi prostredia. V prípade identických dvojčiat však takéto vysvetľovanie nestačí, pretože tu ide o dvojicu jedincov, ktorí sú z hľadiska dedičnosti úplne identickí, boli vychovaní v tom istom prostredí a napriek tejto identite dedičnosti a prostredia sa stali rozdielnymi jedincami, osobami.

„Dvojčatá nás tlačia na okraj múru“, píše R. Zazzo. „Príčiny, obvykle udávané, nám

¹ *Les jumeaux, le couple et la personne* (2 vol. aux Presses Universitaires de France: tome 1 „L'individuation somatique“; tome 2 „L'individuation psychologique“).

Svoju koncepciu R. Zazzo objasnil v prednáške na tému *Dialektika osobnosti*, ktorá sa konala v Centre d'Etudes et de Recherches Marxistes 12. mája 1960 a v interview v časopise France Nouvelle. Prednáška i interview sú uverejnené v časopise La Pensée, septem-ber—október 1960.

vôbec neumožňujú vysvetliť originalitu obidvoch partnerov. Musíme si vybrať jednu z dvoch možností: alebo pripustíme dušu ako mystický individuálny princíp, a to znamená kapituláciu vedy pred špiritualistickou metafyzikou, alebo musíme predpokladať, že jedinec sa vytvára zo svojich organických a sociálnych podmienok, že sa však od nich oddeľuje, že sa vynára ako originálny tvorca.“

Protiklad medzi dedičnou identitou, identitou prostredia a rozdielnosťou osobnosti dvočiat rieši teda Zazzo tak, že uvádza pojem vedomia ako tvorivého faktora. Vedomie je nielen organicky a spoločensky determinovaný fakt, ale i faktorom, ktorý organické a spoločenské podmienky svojím spôsobom determinuje, pretvára. Len takto sa môže človek stať strojom seba samého, tvorcom, vládcom.

Humanistické zameranie „integrálnej psychológie“ je zrejme aktuálne a sympatické. Nemožno podceňovať ani okolnosť, ktorú autor neraz zdôrazňuje, totiž, že tie oblasti ľudského života, ktorým veda nevenuje náležitú pozornosť, využívajú sa pre metafyzickú a špiritualistickú argumentáciu.

Na druhej strane vyzdvihovaním vedomia ako integrálneho a tvorivého faktora dal R. Zazzo podnet k tomu, že niektorí kritici obvinili z idealizmu a že jeho ideové pramene hľadali u Sartra a dokonca u Fichteho.

V každom prípade dielo R. Zazzo zaslúži si pre svoju dôkladnosť, aktuálnosť i marxistický filozofický postoj pozornosť aj našich psychológov, biológov a filozofov.

J. P.

● AKO JE TO S HUMANIZMOM MLÁDEHO MARXA? — Problémy humanizmu, otázky poňatia človeka, jeho postavenia v prírode a spoločnosti, sú jedným z večne živých problémov vo filozofii. Mimoriadnu dôležitosť — v súvislosti s celkovým spoločenským vývinom — nadobudli tieto otázky v počiatočných fázach vývinu buržoáznej spoločnosti, konkrétne v osvietenskej a nemeckej klasickej filozofii. Pod vplyvom jej najlepších výsledkov a v polemike s nimi — najmä s humanizmom Hegla a Feuerbacha — formuje svoje poňatie človeka aj mladý Marx, zaujatý vášnivo už od svojich tvorivých začiatkov (doktorská dizertácia *O rozdieloch medzi Demokritovou a Epikurovou filozofiou*, 1839—1841) problematikou ľudskej